

Martinovics nemcsak kiméletlenül felfedett mindent anélkül, hogy ezzel sorsát megjavította volna, hanem hamis vádjával, hazudozásaival a veszélyt még nagyobbá, az uralkodó s környezetének félelmét még alaposabbá tette.

A bécsi összeesküvők elégedetlenek, «demokraták, jakobinusok» voltak, a francia forradalomért lelkesedtek, de a rendőrség épen úgy nem találta mozgalmukat túlságosan veszedelmesnek, mint a kormányférfiak és az uralkodó sem. Halálra csak a katonai bíróság ítelt egyet. A főtervezőről, báró Riedelről, az volt a meggyőződés, hogy fantaszta, akinek képtelen tervei olyan «szánalmasan buták», hogy azoktól semmi félni való sincs. A bécsi összeesküvők nem voltak veszélyesek, mivel egyrészt nem alkottak formális társaságokat, másrészt pedig hiányzott náluk a magyarországi reformátorok társulatának megfelelő közbenső alakulat, amelynek segítségével felforgatásukat komolyan megkezdhatték volna.

A magyarországi mozgalom már ab ovo veszélyesebbnek tűnhetett fel, mivel itt a forradalom régi elszakadási törekvések továbbfolytatását jelentette, a reformátorok mozgalma nacionalista színezetével megszerezte a nagy tömegek szimpátiáját s így már eleve is félni lehetett, hogy a léteben veszélyeztetett uralkodóház tagjai, elveszítve a nemzetbe vetett bizalmukat, politikájukban a nemzeti fejlődésre nézve káros szempontoktól fogják befolyásoltatni és vezetetni magukat. De még elmúlt volna a veszély s a végzetes baj nem következett volna be, ha Martinovics elfogatása után, csakhogy megmentse magát, a legképtelenebb dolgok előadásával tovább és tovább tápot nem ad a bizalmatlanságnak; ha sokszorosan nem hatványozza mozgalmának jelentőségét s így egyaránt okozója lévén a kormányférfiak és az uralkodó felfogása megváltozásának, Magyarországnak ezzel mérhetetlen kárt nem okoz.

Mályusz Elemér.

TŰZ VOLT...

*A félrevert harang riadtan kongott,
mint bomlott szíve beteg Éjszakának...
Telt csűrők égtek gazdag asztagok.
A szél széthordta már a füstszagot
s megvakította fent a holdkorongot.*

*Pár perc... Hamarkezű lángépitészek
Tűzistennek több tornyot építettek,
alulról egyre jött a lángsereg,
tűztornyok nőttek s párkányok felett
a hold csüngött mint égő fecskéfészék...*

*Lent hangyabolyként emberraj gomolygott,
a kunyhók csúcsán elszánt arcú gazdák,
mások lovat mentettek ökröket,
síró asszony nép dézsát, vödröket
cipelt, jajgatva ugyanazt a dolgot...*

Egy öreg néni, szent, rózsafüzéres,
 ki minden haldoklókat végig virraszt,
 halottat mosdat s újszülötteket,
 a lakziban mókát mond, vicceket
 s ki minden jóban-rosszban összeérez:

most nagy keresztel jött soványka vállán,
 az égő csűr s a ház közé leszúrta
 a sárba, hogy elűzze a tüzet...
 Csodát ígérve, hívta a Szület:
 s a szél megfordult, más égtájra szállván.

Az udvarán egy tönkön ült a gazda
 s kihívó daccal nézte csűrje vesztét,
 ököllé markolászva tenyerét,
 mellyel, hogy kikaparja kenyerét,
 beleszántott a pacsirtás tavaszba...

Kazalban volt egyévi verttélke:
 napcsókos rétek édes szénaálma:
 tapinthatóvá harcolt Szorgalom...
 S most itt az örült vad vörös malom:
 perjévé, füstté örli s vége, vége...

Tévedt tinóját terelték a vénék,
 villámgyorsan felállt, hogy észrevette,
 káromkodott keserveset, nagyot:
 «Ha már az Isten enned nem hagyott,
 most odaadlak néki pecsenyének...»

s az égő csűrbe verte egy husánggal...
 Félelmetes volt, mint az ezeréves,
 Keletről idetévedt ős Paraszt,
 ki végigszántott ezer őszt-tavaszt
 s leégett minden csűrje szörnyű lánggal...

Aztán fölállt a Tisza—Duna tájon,
 mikor üszök lett kazla, fája, csűrje,
 káromkodott keserveset, nagyot
 s amit a vörös tűzvész meghagyott:
 a tűzbe dobta sztvét, hogy ne fájjon...

Mécs László.